

Sentimente Dispărute

Viața lăuntrică a omului este mult mai simplă la primitiv și se poate spune că omenirea se îmbogățește sufletește cu cât înaintează pe scara vremii. Și dacă afectivitatea comportă un element de fixitate mai mare decât intelectul, putem accepta ca principiu că și sentimentele precum și pasiunile omenești se diversifică, se complică și se afinează.

Totuși, inversul se întâmplă deși în mod rar și excepțional. Astfel Aristotel ne descrie un simțămînt ce se opune oarecum milei. Mîla fiind definită o stare de simpatie față de cineva lovit pe nedrept de o nenorocire, sentimentul în chestie va fi oroarea ce o resimțim la spectacolul unei fericiri venite fără merit și chiar în ciuda dreptății. Mîla îmboldindu-ne să întindem o mîna prietenoasă celui ce suferă, oroarea ce resimțim față de o fericire nemeritată cere răzbunare și reparație în dauna celui ce profită; insolența scandaloasă pe care o găsim, mai ales, la unii oameni alintați de soartă sau la personajii cocoțate în situații ce le depășesc cu mult capacitatea, provoacă o reacție ostilă pe care o putem numi firească. Mai mult: dreptul este construit în așa fel încît nu îngăduie îmbogățirea fără cauză, profitul material care nu se sprijină pe nimic.

Limbile moderne, totuși, nu posedă un termen pentru a denumi acest sentiment pe care Grecii îl reprezintă prin verbul *nemesan* (*νεμεσάω*) a cărui rădăcină este *nemesis*¹⁾. Este deci firesc ca dicționarele să nu fie în situația de a da o traducere. Alexandre, în clasicul *Dictionnaire Grec-Français*, dă ca echivalente pentru verbul helen citat: s'indigner; se dépiter; s'irriter; voir avec dépit, avec jalousie; voir avec horreur *ou* avec aversion; craindre; redouter; *qqfois* reprocher *ou* gourmander, toate cuvinte care ocolesc pare că sensul specific ce derivă din analiza, de care am pomenit mai sus, datorită lui Aristotel. Suntem îndreptățiți să credem că Modernii nu posedă nici termenul adecuat, nici conștiința lămurită a sentimentului. S'ar părea că suntem înclinați să-l apropiem de sentimentul *invidiei*, și chiar că ne-am teme să-l manifestăm fiindcă nu-l distingem îndeajuns de această in-

1) Cf. *Nemesis*, zeița răzbunării, distribuitoare a dreptății.

vidie abjectă și dezonorantă pentru un suflet creștin. Chiar Nietzsche face această apropiere în timp ce califică sentimentul grec de „frate al ividiei, dar mai nobil ca acesta”. Granița este, în adevăr, greu de tras, cînd un om judecă fapte; prea adesea ni se pare că cutare nu este la locul său, că este favorizat dincolo de meritele sale, fiindcă, colateral, ne închipuim că noi suntem mult mai demni de o atare situație; nu ne place să declarăm acest din urmă lucru, nu ni-l mărturisim nici nouă-înșine, dar ne îndoim dacă totul nu este o înșelătorie a noastră prin noi, și dacă verdictul nu este mai puțin dezinteresat decum voim să ne pară. Invidia totdeauna gata să izburnească în noi și întotdeauna reprimată, se vede deci a fi adus la numitorul său pe acest „frate mai nobil”, să-l fi făcut suspect și necăutat; acesta ar putea fi istoricul dispariției venerabilului sentiment grec.

O decădere mai puțin francă o găsim la grecescul *zelos* (ζῆλος) care nu dispare în mod absolut, ci— lucru mai curios —se dedublează termenul, prin intermediarul limbii latine, luînd două forme dintre care una păstrează un sens mai nobil; astfel avem în limbile romanice *zele*, *zèle*, *zel* etc., pe deoparte, și *gelosia*, *jalousie*, *gelozie* etc., pe de alta. Sentimentul grec era mai nobil fiind socotit că stimulează virtuțile, energia noastră creatoare și emulația spre bine. În romînește, cuvîntul *rîvnă* ca și echivalentul său mai savant *zel*, deși reprezintă un sentiment mai nobil decît *gelozia*, totuși nu redă nuanța exactă de putere animatoare și de îndemn spre bine ce o cunoștea antichitatea greacă.

Dan A. Bădăreu

Descentralizare Muzicală

De multe ori mi-am pus această întrebare: de ce țara noastră care, pe deoparte, a zămislit neprețuite comori de folklor muzical și a dat omenirii atîtea talente, în fruntea cărora strălucește geniul lui Enescu, pe de altă parte, are cel mai sărac și mai inert mediu muzical, *incapabil să susție și să valorifice talente excepționale în cadrul vieții naționale?*

Probabil, pentru aceleași motive pentru care aceiași țară, plină de petrol, grîne, aur și tot felul de bogății variate